

Juryrapport Machiavelliprijs 2014

Uitgesproken bij de uitreiking van de Machiavelliprijs 2014 aan RTL Nederland door Machiavellivoorzitter Marja Wagenaar

Dames en heren, de winnaar van dit jaar komt wellicht voor sommigen als een verrassing. RTL als winnaar van de Machiavelliprijs is immers een afwijking in het rijtje van de afgelopen jaren. Om de laatste drie te noemen, Eberhard van der Laan, Bouke Vaatstra, Máxima. Een warmbloedige burgemeester, een vader-door-dik-en-dun en een geëngageerde (toen nog) prinses. Drie krachtige persoonlijkheden, die zich bij uitstek hebben geweed in heldere en overtuigende communicatie. Want daar is de prijs voor: officieel gezegd ‘een opmerkelijke prestatie op het gebied van publieke communicatie’. Dan is de keuze voor een omroeporganisatie op zijn minst opmerkelijk.

Toch was de reactie van de jury toen RTL als prijswinnaar werd gesuggereerd onmiddellijk: uitstekend idee! Vorig jaar hoorde RTL vijftientwintig jaar in het Nederlandse medialandschap. En je kunt om te beginnen vaststellen dat RTL in Nederland niet meer valt weg te denken. Juist omdat RTL heeft bewezen veel meer te zijn dan alleen een grote commerciële omroep. In vele opzichten vernieuwend, met een onmisbare nieuwsvoorziening, gedurfd en ook bindend: dat is de rol en dat is het belang van RTL in Nederland.

Nederland is in die vijftientwintig jaar onmiskenbaar veranderd. RTL is daarvan niet alleen de spiegel, maar ook een belangrijke aanjager geweest. Zo is RTL aanjager en voorloper geweest van een reeks nieuwe programmaformats. Van realityshows tot dagelijks financieel-economisch nieuws: dankzij RTL heeft de Nederlandse televisiekijker de afgelopen 25 jaar een vernieuwend en gevarieerd aanbod voorgeschoteld gekregen. Ook op andere zenders.

Een kleine greep uit de geschiedenis: RTL Nieuws werd een uitstekende rubriek met veel eigen nieuws en primeurs. Barend en Van Dorp waren een trendsettende talkshow op de late avond. RTL introduceerde de dagelijkse soap met Goede tijden, Slechte Tijden, ontbijtnieuws op de vroege ochtend, de roddelrubriek RTL Boulevard en realityshow Big Brother. Jong muzikaal talent kreeg ongekende kansen om door te breken door Idols en The Voice of Holland.

De lijst successen is even indrukwekkend als lang. Veel formules werden overgenomen door andere omroepen. Dat geldt ook voor de horizontale programmering waardoor iedereen elke dag weet wat je hoe laat op tv kan

verwachten. Mede dankzij RTL kwam in Nederland een serieuze televisie-industrie van de grond, die internationaal inmiddels haar sporen heeft verdiend.

Tegenwoordig hoor je geen kwaad woord meer over RTL, tot in de NRC en de Volkskrant aan toe. Dat is anders geweest. Het avontuur begon in 1989 met RTL Véronique, via een Luxemburgse u-bocht, omdat commerciële televisie in Nederland verboden was. Door progressief en christendemocratisch Nederland werden ‘de commerciëlen’ als een directe bedreiging van de democratie gezien. En toen medeoprichter Ruud Hendriks ook nog zei dat ‘als ze bloemkolen willen, ze bloemkolen krijgen’, was het wel duidelijk dat hier het verheffings-ideaal bij het oud vuil was gezet.

Vijfentwintig jaar later is van dat dedain ten opzichte van de commerciële televisiemakers weinig meer over. Staatssecretaris Dekker presenteerde zijn plannen voor de publieke omroep vorig jaar vanaf het schip Veronica. Bij wijze van vrolijke provocatie. RTL is van omroepend stiefkind tot voorbeeld geworden van een geslaagd mediabedrijf. Met een imperium van vier televisiezenders en drie themakanalen. En de innovatie gaat door met sociale mediadiensten en bijvoorbeeld ook online leren.

Amusement blijft de hoofdmoot. De schoorsteen moet immers roken. Maar RTL schuwt maatschappelijke verantwoordelijkheid niet met programma’s over schulden, het downsyndroom, pesten, armoede of obesitas. RTL heeft zo op eigen wijze een verheffingstaak op zich genomen. Op een manier die herkenbaar en aanspreekbaar voor een breed publiek. Populaire artiesten als Gordon en Gerard Joling gingen plotseling maatschappelijk betrokken programma’s maken. Minder paternalistisch dan we dat gewend waren, dat wel.

Maar het woord ‘vertrouwen’ heeft in al die jaren nooit een equivalent gekregen in ‘RTL-isering’. De erkenning van RTL is ook het besef dat de emancipatie in Nederland de afgelopen vijftien jaar is voortgeschreden. De media hebben daarin een belangrijke rol gespeeld. Media hebben de bindende rol van instituties als kerken en politieke partijen overgenomen. Het staat buiten kijf dat RTL daarin meer dan zijn partijtje heeft meegeblazen.

Maar ook op andere wijze heeft RTL Nederland en de Nederlanders beïnvloedt. Door in programma’s als Idols met grote vanzelfsprekendheid kijkers te laten meebeslissen over de winnaars, is een snaar bij mensen geraakt. Want als je zo makkelijk mee kunt beslissen over iets waar talloze mensen de volgende dag nog over praten, dat wil je dat misschien ook wel op andere vlakken. RTL heeft de trend naar een meer horizontale samenleving, een meer plattere samenleving, mede vorm gegeven.

Terug naar deze prijs, die de ontvanger krijgt voor een opmerkelijke prestatie op het gebied van publieke communicatie. Gewoon helder communiceren dus. Bij RTL is daar geen woord Spaans bij. Eigen broek ophouden, programma's maken waarover de volgende dag wordt gesproken. Aantrekkelijk, luchtig, soms plat, maar ook serieus, volwassen en verantwoordelijk. En steeds maar weer nieuwe wegen inslaand: innovatie als motor van een succesvol mediabedrijf.

Het is een grote prestatie dat het RTL daarmee de afgelopen vijftientig jaar is gelukt een onuitwisbaar stempel te drukken op het Nederlandse medialandschap. Een stempel dat veel verder reikt dan alleen de eigen activiteiten. En het is daarom voor het bestuur van de stichting Machiavelli een eer en een genoegen u de Machiavelliprijs 2014 te overhandigen.